

Przemysław Bartkowiak

STRUKTURA ORGANIZACYJNA ZIELONOGÓRSKIEJ I GORZOWSKIEJ CHORĄGWI ZHP W LATACH 1975-1989

W wyniku przeprowadzonej w 1975 r. reformy administracyjnej, dzielącej Polskę na 49 województw, zlikwidowano powiaty, a wprowadzono podział na gminy, miasta i województwa. Nowa struktura administracji terenowej (gminy oraz miasta i gminy) znalazła odzwierciedlenie także w harcerskich strukturach terenowych, np. w powstaniu nowych chorągwi Związku Harcerstwa Polskiego (ZHP) – stan ich zwiększył się z 19 do 49¹.

Sytuacja ta wiązała się m.in. z utworzeniem województw zielonogórskiego i gorzowskiego. Zmiany spowodowały, że Chorągiew Ziemi Lubuskiej została podzielona w 1975 r. na dwie: Zielonogórską i Gorzowską (wykaz komendantów tych chorągwi znajduje się w aneksie 1).

Po podziale Chorągwi Zielonogórską przyjęła imię Wojsk Ochrony Pogranicza (WOP), nadane jeszcze Chorągwi Ziemi Lubuskiej w 1968 r.² Natomiast do 1983 r. Komenda Chorągwi Gorzowskiej pozostawała bez imienia. W czerwcu 1983 r. została zakończona kampania „Bohater”, w której wyniku Chorągiew otrzymała imię Aleksandra Kamińskiego³.

Chorągiew Gorzowską powołano decyzją Rady Naczelnej ZHP w maju 1975 r. W skład jej wchodziło 19 hufców (powyżej 500 harcerzy) i 33 Gminne Związki Drużyn (do 500 harcerzy – GZD), łącznie 36 180 harcerzy⁴. Ostatecznie od 1977 r. wszystkie jednostki terenowe nosiły nazwę hufców. Po I Kon-

¹ *Leksykon harcerstwa*, red. O. Fietkiewicz, Warszawa 1988, s. 57-59; A. Kiewicz, *Harcerstwo w Polsce Ludowej*, Wrocław 2003, s. 296.

² A. Zjawin, R. Krassowski, *Rys historyczny Lubuskiej Komendy Chorągwi ZHP w latach 1957-1995*, [w:] *Związek Harcerstwa Polskiego, Chorągiew Ziemi Lubuskiej, Komisja Historyczna, Kartki z historii ZHP*, „WICI”, nr 7, Zielona Góra 1996, s. 14.

³ Archiwum Komendy Chorągwi Ziemi Lubuskiej ZHP w Zielonej Górze (dalej: AKChwZG), *Związek Harcerstwa Polskiego. VIII Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Chorągwi Zielonogórskiej im. WOP, Sprawozdanie Rady Chorągwi za lata 1976-1980*, Zielona Góra 1981, brak sygnatury; *Sprawozdanie z działalności Chorągwi Gorzowskiej w latach 1981-1984*, brak sygnatury.

⁴ AKChwZG, *Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Chorągwi Gorzowskiej w Gorzowie Wlkp., Sprawozdanie Rady Chorągwi Gorzowskiej na I Konferencję Sprawozdawczo-Wyborczą*, Gorzów Wlkp. 1976 rok, brak sygnatury.

ferencji Sprawozdawczo-Wyborczej, tj. od 1975 r. do 1979 r. nastąpiło zespolenie hufców wchodzących w skład Chorągwi Gorzowskiej ZHP. Po likwidacji najmniejszych gmin liczba ich ustaliła się na poziomie 40, tworzyły ją: Barlinek, Bierzwnik, Bledzew, Boleszkowice, Bogdaniec, Choszczno, Dębno, Drawno, Dreddenko, Deszczno, Dobiegniew, Gorzów Wielkopolski, Górzycza, Kłodawa, Krzeszyce, Krzęcin, Kostrzyn, Lubniewice, Lubiszyn, Miedzichowo, Międzychód, Międzyrzecz, Myślubórz, Nowogródek, Ośno, Pełczyce, Pszczew, Przytoczna, Recz, Rzepin, Santok, Słońsk, Sulęcín, Skwierzyna, Stare Kurowo, Słubice, Strzelce Krajeńskie, Trzciel, Witnica i Zwierzyn⁵.

W wyniku łączenia hufców, do którego doszło w okresie 1981-1984, spowodowanego małą liczbą członków i instruktorów w nich działających, a poprzez to niemających możliwości prawidłowego pełnienia funkcji kierującej, inspirującej i programowej w stosunku do podległych jednostek, łączna liczba hufców ukształtowała się na poziomie 20⁶.

Przebieg łączenia wyglądał następująco:

- 1981 r. – do Hufca Witnica ← Hufiec Bogdaniec; do Hufca Dreddenko ← Hufiec Stare Kurowo;
- 1982 r. – do Hufca Sulęcín ← Hufiec Lubniewice; do Hufca Gorzów Wielkopolski, ← Hufiec Deszczno;
- 1983 r. – do Hufca Strzelce Krajeńskie ← Hufce Dobiegniew i Zwierzyn; do Hufca Choszczno ← Hufce Recz, Krzęcin oraz Bierzwnik; do Hufca Międzyrzecz ← Hufiec Bledzew;
- 1984 r. – do Hufca Gorzów Wielkopolski ← Hufce Kłodawa, Santok oraz Lubiszyn; do Hufca Międzyrzecz ← Hufce Trzciel i Pszczew; do Hufca Międzychód ← Hufiec Miedzichowo; do Hufca Słubice ← Hufiec Rzepin; do Hufca Dębno ← Hufiec Boleszkowice; do Hufca Skwierzyna ← Hufiec Przytoczna; do Hufca Myślubórz ← Hufiec Nowogródek⁷.

Taki podział przetrwał do 1986 r., w tym też roku włączono Hufiec Drawno do Hufca Choszczno⁸. W następnych latach, tj. do końca 1988 r. przyłączono jeszcze do Hufca Sulęcín – Hufiec Ośno a do Hufca Kostrzyn – Hufce Górzycza i Słońsk; w wyniku tych zmian liczba hufców zmniejszyła się do 16⁹.

⁵ AKChwZG, *Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Chorągwi, II Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Chorągwi ZHP Gorzów, Materiały: Sprawozdanie, Projekt uchwały*, Gorzów Wlkp. 1981, brak sygnatury; *Dział Organizacyjny Komenda Hufca Choszczno, Sprawozdanie z działalności – protokoły z konferencji, uchwały i plany pracy 1978-1984, Uchwała nr 4 Rady Hufca Choszczno z dnia 24 lutego 1983 roku w sprawie łączenia hufców*, brak sygnatury.

⁶ AKChwZG, *Sprawozdanie z działalności Chorągwi Gorzowskiej w latach 1981-1984*, brak sygnatury.

⁷ *Ibidem*.

⁸ AKChwZG, *Protokoły zdawczo-odbiorcze 1986-1991, Informacje o funkcjonowaniu hufców w Chorągwi Gorzowskiej*, brak sygnatury.

⁹ *Ibidem*.

Natomiast bezpośrednio po reformie administracyjnej kraju w 1975 r. Chorągiew Zielonogórska składała się z 25 hufców oraz 30 GZD¹⁰. W latach 1975-1979 liczba ta ukształtowała się na poziomie 55, a od 1977 r. wszystkie one nosiły nazwę hufców. W jej skład w tym okresie wchodziły następujące hufce: Babimost, Bobrowice, Bojadła, Brody, Brzeźnica, Bytnica, Bytom Odrzański, Cybinka, Czerwieńsk, Dąbie, Gozdnicza, Gubin, Iłowa Żagańska, Jasień, Kargowa, Kolsko, Koźuchów, Krosno Odrzańskie, Lipinki Łużyckie, Lubsko, Lubrza, Łągów, Łęknica, Małomice, Maszewo, Niegosławice, Nowa Sól, Nowe Miasteczko, Nowogród Bobrzański, Otyń, Przewóz, Siedlec, Siedlisko, Skąpe, Sława, Sulechów, Szczaniec, Szprotawa, Świdnica, Świebodzin, Torzym, Trzebiechów, Trzebiel, Tuplice, Wolsztyn, Wymiarki, Zabór, Zbąszynek, Zbąszyń, Zielona Góra (miasto), Zielona Góra (gmina), Żagań (miasto), Żagań (gmina), Żary (miasto) i Żary (gmina)¹¹.

Podobnie jak w Chorągwi Gorzowskiej, także w Zielonogórskiej w latach 1981-1984 doszło do łączenia hufców i w wyniku tego nastąpił spadek ich liczby do 22. Celem było ograniczenie liczby małych hufców, skupiających kilku lub kilkunastu instruktorów przy niewielkiej liczbie drużyn, słabych organizacyjnie i materialnie. Przyłączeń dokonywano przede wszystkim do struktur miejskich, a decyzję w tych sprawach podejmowała Rada Chorągwi.

Proces ten wyglądał następująco:

- 1981 r. – do Hufca Trzebiechów ← Hufiec Bojadła; do Hufca Żary (miasto) ← Hufce Lipinki Łużyckie i Żary (gmina); do Hufca Nowa Sól ← Hufce Otyń, Nowe Miasteczko, Siedlisko, Bytom Odrzański; do Hufca Iłowa Żagańska ← Hufiec Gozdnicza; do Hufca Sława ← Hufiec Kolsko; do Hufca Przewóz ← Hufiec Wymiarki; do Hufca Krosno Odrzańskie ← Hufce Dąbie, Maszewo; do Hufca Szprotawa ← Hufce Niegosławice, Małomice; do Hufca Świebodzin ← Hufce Skąpe, Torzym, Lubrza; do Hufca Zbąszynek – Hufiec Zbąszyń; do Hufca Zielona Góra (miasto) ← Hufce Zielona Góra (gmina), Świdnica, Zabór, Czerwieńsk, do Hufca Lubsko ← Hufiec Brody.
- 1982 r. – do Hufca Przewóz ← Hufiec Łęknica; do Hufca Sulechów ← Hufiec Kargowa.

¹⁰ AKChwZG, *Związek Harcerstwa Polskiego. VIII Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Chorągwi Zielonogórskiej im. WOP, Sprawozdanie Rady Chorągwi za lata 1976-1980*, Zielona Góra 1981, brak sygnatury; *Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Chorągwi im. Wojsk Ochrony Pogranicza*, „Biuletyn Informacyjny” nr 1/79, Zielona Góra sierpień 1979, s. 44, brak sygnatury; *Sprawozdanie Chorągwiowej Zielonogórskiej Komisji Rewizyjnej 1978-1979, Wykaz Hufców ZHP Chorągwi Zielonogórskiej wg stanu na dzień 31 XII 1977 roku, gdzie ilość instruktorów przekracza 20 osób (spis harcerski na dzień 15 XI 1977 rok)*, brak sygnatury; *Młodzież w województwie zielonogórskim w latach 1975-1980*, Zielona Góra 1980, s. 20-23, brak sygnatury.

¹¹ *Ibidem*.

- 1983 r. – do Hufca Przewóz ← Hufiec Trzebiel; do Hufca Sulechów ← Hufiec Babimost.
- 1984 r. – do Hufca Świebodzin ← Hufiec Łągów; do Hufca Krosno Odrzańskie ← Hufce Bytnica i Bobrowice; do Hufca Żary (miasto) ← Hufiec Tuplice; do Hufca Wolsztyn ← Hufiec Siedlec; do Hufca Żagań (miasto) ← Hufiec Żagań (gmina)¹².

W 1986 r. dokonano jeszcze włączenia Hufca Iłowa Żagańska do Hufca Żagań. Od 1986 do końca 1988 r. działało na tym terenie 21 hufców¹³.

Liczebność szeregów ZHP w obu Chorągwiach w latach 1975-1989 przedstawia tab. 1, a w poszczególnych hufcach Aneksy 2 i 3¹⁴.

Rozbieżności w liczbie zuchów, harcerzy i instruktorów wynikają z nieścisłości występujących w materiałach źródłowych, spowodowanej dość częstym zjawiskiem zawyżania danych przez różne organizacje, także przez ZHP, np. w sprawozdaniach, mających świadczyć o ich dobrej pracy. Szczególnie po ogłoszeniu przez kierownictwo partii, iż ZHP jest masową organizacją dziecięco-młodzieżową, zaczęto wymagać od dyrektorów szkół, aby jak najwięcej uczniów należało do harcerstwa – spowodowało to, że coraz więcej z nich pozostawało harcerzami tylko na papierze.

¹² AKChwZG, *Budżet 1981, Uchwała Rady Zielonogórskiej Chorągwi ZHP im. WOP dotyczącej łączenia małych liczebnie hufców do większych jednostek ZHP*, Zielona Góra 12 czerwca 1981 roku, brak sygnatury; *Plenum Rady Chorągwi od X 1983 do XVI 1984 roku, Uchwała nr 30 Rady Zielonogórskiej Chorągwi ZHP im. WOP z dnia 10 grudnia 1983 roku o połączeniu hufców*, brak sygnatury; *Uchwała XI Plenarnego posiedzenia Rady Chorągwi w sprawie przyłączenia Hufca Żary gmina do Hufca Żary miasto z dnia 24.03.1983 roku*, brak sygnatury; *Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Chorągwi Zielonogórskiej im. WOP w Zielonej Górze, Sprawozdanie Rady Chorągwi za okres kadencji 1981-1984*, brak sygnatury; *Związek Harcerstwa Polskiego, Komenda Chorągwi im. Wojsk Ochrony Pogranicza, „Biuletyn Informacyjny” nr 9/81, Zielona Góra VIII 1981, s. 21*, brak sygnatury; *Związek Harcerstwa Polskiego, Komenda Chorągwi im. Wojsk Ochrony Pogranicza w Zielonej Górze, „Biuletyn Informacyjny” nr 12/82, Zielona Góra VIII 1982, s. 22*, brak sygnatury; *Związek Harcerstwa Polskiego, Komenda Chorągwi im. Wojsk Ochrony Pogranicza, „Biuletyn Informacyjny” nr 14/83, Zielona Góra IV 1983, s. 22*, brak sygnatury; *Związek Harcerstwa Polskiego, Komenda Chorągwi im. Wojsk Ochrony Pogranicza, „Biuletyn Informacyjny” nr 15/83, Zielona Góra VIII 1983, s. 21*, brak sygnatury; *Związek Harcerstwa Polskiego, Komenda Chorągwi im. Wojsk Ochrony Pogranicza w Zielonej Górze, „Biuletyn Informacyjny” nr 19/84, Zielona Góra VIII 1984, s. 12*, brak sygnatury.

¹³ AKChwZG, *Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Chorągwi Zielonogórskiej im. WOP w Zielonej Górze, Sprawozdanie Rady Chorągwi, Komisji Rewizyjnej Chorągwi, Komisji Instruktorskiej Chorągwi z kadencji 1985-1988*, Zielona Góra 1989, brak sygnatury.

¹⁴ AKChwZG, *Związek Harcerstwa Polskiego. VIII Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Chorągwi Zielonogórskiej im. WOP, Sprawozdanie Rady Chorągwi za lata 1976-1980*, Zielona Góra 1981, brak sygnatury; *Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Chorągwi Zielonogórskiej im. WOP w Zielonej Górze, Sprawozdanie Rady Chorągwi za okres kadencji 1981-1984*, brak sygnatury; *Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Chorągwi Zielonogórskiej im. WOP w Zielonej Górze, Sprawozdanie Rady Chorągwi, Komisji Rewizyjnej Chorągwi, Komisji Instruktorskiej Chorągwi z kadencji 1985-1988*, Zielona Góra 1989, brak sygnatury; *Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Chorągwi Zie-*

Tabela 1

Stan zorganizowania Zielonogórskiej i Gorzowskiej Chorągwi ZHP
w latach 1975-1989 (na podstawie sprawozdań)

Rok	Chorągiew Zielonogórska – stan zorganizowania	Chorągiew Gorzowska – stan zorganizowania
1975	54 465	38 857
1976	61 100	42 434
1977	66 669	45 665
1978	66 197	48 507
1979	66 222	49 647
1980	56 017	47 643
1981	27 598	25 098
1982	25 224	26 027
1983	26 818	25 618
1984	27 251	25 644
1985	28 399	24 789
1986	28 396	25 760
1987	27 933	25 978
1988	27 891	25 482
1989	21 513	brak danych

Podział Chorągwi Ziemi Lubuskiej nie miał negatywnego wpływu na stan liczebny harcerstwa na tym terenie: przed reformą administracyjną liczyła ona 77 970 członków, a po 1975 r. 93 322 harcerzy, zuchów i instruktorów (z czego Chorągiew Zielonogórska 54 465, a Chorągiew Gorzowska 38 857). Wynika z tego, że teoretycznie nastąpił rozwój liczby członków ZHP (o 12%), ale wymienione czynniki powodowały, iż często, bo nie zawsze, były to „martwe dusze”.

Odnotowany wzrost dowodzi, że zabiegi organizacyjne obu Komend Chorągwi ZHP na ziemi lubuskiej wokół stworzenia warunków do pracy nowych jednostek okazały się efektywne. Do takich działań obligowały komendy

lonogórskiej im. WOP w Zielonej Górze, Sprawozdanie Komendanta Chorągwi i Komendy Chorągwi, Rady Chorągwi, Komisji Rewizyjnej Chorągwi, Komisji Instruktorskiej Chorągwi za okres styczeń 1989 – kwiecień 1991, Zielona Góra 1991, brak sygnatury; Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Chorągwi Gorzowskiej w Gorzowie Wlkp., Sprawozdanie Rady Chorągwi Gorzowskiej na I Konferencję Sprawozdawczo-Wyborczą, Gorzów Wlkp. 1976, brak sygnatury; Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Chorągwi, II Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Chorągwi ZHP Gorzów, Materiały: Sprawozdanie, Projekt uchwały, Gorzów Wlkp. 1981, brak sygnatury; Sprawozdanie z działalności Chorągwi Gorzowskiej w latach 1981-1984, brak sygnatury; 4 Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Gorzowskiej Chorągwi ZHP im. Aleksandra Kamińskiego, Sprawozdanie Rady Chorągwi, Sprawozdanie Chorągwianej Komisji Rewizyjnej, Gorzów Wlkp. 1989, brak sygnatury.

uchwały I (Gorzów) i VII i VIII (Zielona Góra) konferencji sprawozdawczo-wyborczych, które zakładały, iż należy „dążyć do osiągnięcia wskaźników zorganizowania w hufcach co najmniej połowy uczącej się młodzieży, zapewnić jak największej liczbie dzieci i młodzieży możliwość należenia do ZHP poprzez organizowanie nowych drużyn oraz dopełnianie stanu już istniejących do wymagań regulaminowych”, czyli do 25 członków¹⁵. Także VI Zjazd ZHP postawił przed wszystkimi chorągwiami zadanie, aby w latach 1977-1981 objęły swym działaniem co najmniej 60% młodzieży.

Położono również nacisk na kryteria jakościowe. Rozwój liczebny drużyn starano się osiągnąć przede wszystkim poprzez intensywne i solidne przygotowanie kadry, tj. drużynowych. W wyniku takich działań planowano osiągnąć wzrost atrakcyjności harcerstwa. Realizację założeń wzrostu liczebnego obie chorągwie działające w tym okresie na ziemi lubuskiej oparły na perspektywicznym planie rozwoju organizacji w poszczególnych hufcach, biorąc przy tym pod uwagę liczbę uczącej się młodzieży, a także możliwości jednostek terenowych. Odnotowany w latach 1975-1979 wzrost dowodzi, że zabiegi organizacyjne obu chorągwi wokół stworzenia warunków do pracy nowych jednostek okazały się efektywne. Chociaż w Chorągwi Zielonogórskiej w latach 1978-1979 zauważamy spadek w stosunku do 1977 r., sięgający liczby 472 członków, spowodowany osłabieniem tempa napływu nauczycieli do pracy instruktorskiej, wynikający z braku pozyskiwania nowej młodej kadry¹⁶.

W latach 1980-1983 nastąpił gwałtowny spadek liczby harcerzy i kadry instruktorskiej. Załamanie nastąpiło w 1981 r. Stan organizacji ZHP w obu chorągwiach wynosił w tym roku 52 696 członków. Na podstawie tych danych można stwierdzić, że liczebność obu chorągwi stanowiła zaledwie 45,5% stanu sprzed kryzysu, z roku 1979, a 50,8% stanu z roku 1980. Przyczyn tak znacznego ubytku członków ZHP należy upatrywać w ówczesnej sytuacji politycznej (Stan Wojenny) i towarzyszących jej nastrojach społecznych. Zaczęły się pojawiać również głosy krytyki wobec dotychczasowej uległej wobec komunistów polityki ZHP, np. wobec propagowania przez młodych instruktorów nowych metod pracy i dążenia do zmian poprzez ruchy reformatorskie, np. Kręgi Instruktorów Harcerskich im. Andrzeja Małkowskiego (KIHAM). Wszystko to spowodowało masowe odchodzenie młodzieży nie tylko z ZHP,

¹⁵ E. Holona, *Harcerstwo na Opolszczyźnie 1945-1985*, Opole 1992, s. 47. AKChwZG, *Związek Harcerstwa Polskiego. VIII Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Chorągwi Zielonogórskiej im. WOP, Sprawozdanie Rady Chorągwi za lata 1976-1980*, Zielona Góra 1981, brak sygnatury; *Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Chorągwi Gorzowskiej w Gorzowie Wlkp., Sprawozdanie Rady Chorągwi Gorzowskiej na I Konferencję Sprawozdawczo-Wyborczą*, Gorzów Wlkp. 1976, brak sygnatury; *Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Chorągwi. II Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Chorągwi ZHP Gorzów, Materiały: Sprawozdanie, Projekt uchwały*, Gorzów Wlkp. 1981, brak sygnatury.

¹⁶ *Ibidem*.

ale także ze wszystkich wówczas działających oficjalnie organizacji młodzieżowych. Do tego dochodził jeszcze fakt zmniejszenia się stanu osobowego kadry instruktorskiej oraz liczby uczniów w obu województwach¹⁷.

W latach 1983-1988 tendencja spadkowa powoli zaczęła słabnąć, ale liczba członków ZHP nigdy nie osiągnęła stanu sprzed kryzysu i można dostrzec raczej pewną stagnację liczby harcerzy w Chorągwi Zielonogórskiej na poziomie 27-28 000, a w Chorągwi Gorzowskiej na 25 000. Wzrost wynikał z większego zainteresowania młodzieży szkolnej strukturami harcerskimi, natomiast na proces unormowania się liczby członków ZHP na terenie ziemi lubuskiej na pewno duży wpływ wywarło coraz większe zobojętnienie młodzieży, spowodowane ówczesną sytuacją gospodarczą i polityczną w Polsce¹⁸.

Rok 1989 stanowił moment przełomowy w działalności Harcerstwa w Polsce w wyniku „transformacji ustrojowej” i związanych z tym zmian oraz z powodu nasilającego się niezadowolenia w szeregach ZHP; doszło do powstania nowych organizacji harcerskich. Co prawda ZHP nadal pozostał największą z nich, ale już nie tak liczną. Wszystkie te aspekty dotknęły także ZHP działające na ziemi lubuskiej, choćby poprzez dalszy spadek liczby członków.

¹⁷ AKChwZG, *Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Chorągwi Zielonogórskiej im. WOP w Zielonej Górze, Sprawozdanie Rady Chorągwi za okres kadencji 1981-1984*, brak sygnatury; *Sprawozdanie z działalności Chorągwi Gorzowskiej w latach 1981-1984*, brak sygnatury.

¹⁸ AKChwZG, *Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Chorągwi Zielonogórskiej im. WOP w Zielonej Górze, Sprawozdanie Rady Chorągwi, Komisji Rewizyjnej Chorągwi, Komisji Instruktorskiej Chorągwi z kadencji 1985-1988*, Zielona Góra 1989, brak sygnatury; *4 Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Gorzowskiej Chorągwi ZHP im. Aleksandra Kamińskiego, Sprawozdanie Rady Chorągwi, Sprawozdanie Chorągwianej Komisji Rewizyjnej*, Gorzów Wlkp. 1989, brak sygnatury.

Aneks 1

Wykaz komendantów chorągwi sporządzony na podstawie sprawozdań obu komend chorągwi¹⁹.

Chorągiew Zielonogórska 1975-1989

- 1975-1978, Ryszard Czapiewski
- 1978-1986, Zbigniew Szeluch
- 1986-1988, Piotr Januszko
- 1988-1991, Edward Sobański

Chorągiew Gorzowska 1975-1989

- 1975-1979, Tadeusz Leśniewski
- 1979-1981, Stanisław Remiszewski
- 1981-1981, Sławomir Kowaleczko
- 1981-1992, Danuta Leśniewska

Aneks 2

Stan zorganizowania Chorągwi Zielonogórskiej w poszczególnych hufcach w latach 1976-1985 (na podstawie spisów harcerskich – obliczenia własne)

Lp.	Hufiec	1976	1980	1985
1.	Babimost	551	385	Przyłączony do Hufca Sulechów
2.	Bobrowice	190	270	do Hufca Krosno Odrzańskie
3.	Bojadła	264	223	do Hufca Trzebiechów
4.	Brody	270	334	do Hufca Lubsko
5.	Brzeźnica	364	379	366
6.	Bytnica	264	313	do Hufca Krosno Odrzańskie
7.	Bytom	283	407	do Hufca Nowa Sól
8.	Cybinka	476	380	385
9.	Czerwieńsk	573	562	do Hufca Zielona Góra (miasto)

¹⁹ AKChwZG, *Związek Harcerstwa Polskiego. VIII Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Chorągwi Zielonogórskiej im. WOP, Sprawozdanie Rady Chorągwi za lata 1976-1980*, Zielona Góra 1981, brak sygnatury; *Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Chorągwi Zielonogórskiej im. WOP w Zielonej Górze, Sprawozdanie Rady Chorągwi za okres kadencji 1981-1984*, Zielona Góra 1985, brak sygnatury; *Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Chorągwi Zielonogórskiej im. WOP w Zielonej Górze, Sprawozdanie Rady Chorągwi, Komisji Rewizyjnej Chorągwi, Komisji Instruktorskiej Chorągwi z kadencji 1985-1988*, Zielona Góra 1989, brak sygnatury; *Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Chorągwi Zielonogórskiej im. WOP w Zielonej Górze, Sprawozdanie Komendanta Chorągwi i Komendy Chorągwi, Rady Chorągwi, Komisji Rewizyjnej Chorągwi, Komisji Instruktorskiej Chorągwi za okres styczeń 1989 – kwiecień 1991*, Zielona Góra 1991, brak sygnatury; *Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Chorągwi Gorzowskiej w Gorzowie Wlkp., Sprawozdanie Rady Chorągwi Gorzowskiej na I Konferencję Sprawozdawczo-Wyborczą, Gorzów Wlkp. 1976*, brak sygnatury; *Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Chorągwi. II Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Chorągwi ZHP Gorzów, Materiały: Sprawozdanie, Projekt uchwały, Gorzów Wlkp. 1981*, brak sygnatury; *Sprawozdanie z działalności Chorągwi Gorzowskiej w latach 1981-1984*, brak sygnatury; *4 Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Gorzowskiej Chorągwi ZHP im. Aleksandra Kamińskiego, Sprawozdanie Rady Chorągwi, Sprawozdanie Chorągwianej Komisji Rewizyjnej, Gorzów Wlkp. 1989*, brak sygnatury.

10.	Dąbie	303	291	do Hufca Krosno Odrzańskie
11.	Gozdnica	218	265	do Hufca Iłowa Żagańska
12.	Gubin	3046	3393	1997
13.	Iłowa	733	699	532
14.	Jasień	698	590	545
15.	Kargowa	530	357	do Hufca Sulechów
16.	Kolsko	360	288	do Hufca Sława
17.	Kożuchów	1378	1287	649
18.	Krosno Odrzańskie	1577	1571	1714
19.	Lipinki Łużyckie	493	452	do Hufca Żary
20.	Lubsko	2231	1826	1287
21.	Lubrza	402	335	do Hufca Świebodzin
22.	Łagów	376	501	do Hufca Świebodzin
23.	Łęknica	204	257	do Hufca Przewóz
24.	Małomice	458	402	do Hufca Szprotawa
25.	Maszewo	289	298	do Hufca Krosno Odrzańskie
26.	Niegosławice	448	380	do Hufca Szprotawa
27.	Nowa Sól	5097	4315	1818
28.	Nowe Miasteczko	387	304	do Hufca Nowa Sól
29.	Nowogród Bobrzański	596	762	547
30.	Otyń	393	432	do Hufca Nowa Sól
31.	Przewóz	494	493	1490
32.	Siedlec	729	794	do Hufca Wolsztyn
33.	Siedlisko	367	367	do Hufca Nowa Sól
34.	Skąpe	392	311	do Hufca Świebodzin
35.	Sława	719	617	551
36.	Sulechów	2924	2735	1474
37.	Szczaniec	294	351	320
38.	Szprotawa	2596	2112	1730
39.	Świdnica	228	217	do Hufca Zielona Góra (miasto)
40.	Świebodzin	3014	2297	1708
41.	Torzym	371	493	do Hufca Świebodzin
42.	Trzebiechów	351	384	839
43.	Trzebień	371	532	do Hufca Przewóz
44.	Tuplice	277	322	do Hufca Żary (miasto)
45.	Wolsztyn	2918	2417	1143
46.	Wymiarki	206	287	do Hufca Przewóz
47.	Zabór	347	396	do Hufca Zielona Góra (miasto)
48.	Zbąszynek	679	668	601
49.	Zbąszyń	624	374	do Hufca Zbąszynek
50.	Zielona Góra (miasto)	8524	7240	3184
51.	Zielona Góra (gmina)	837	759	do Hufca Zielona Góra (miasto)
52.	Żagań (miasto)	2420	1953	1720
53.	Żagań (miasto)	715	736	do Hufca Żagań (miasto)
54.	Żary (miasto)	3290	5054	3440
55.	Żary (gmina)	1167	1279	do Hufca Żary (miasto)
	Razem	58 306	55 446	28 040

Aneks 3

Stan zorganizowania Chorągwi Gorzowskiej w poszczególnych hufcach w latach 1976-1985 (na podstawie spisów harcerskich – obliczenia własne)

Lp.	Hufiec	1976	1980	1985
1.	Barlinek	1831	2380	1171
2.	Bierzwnik	2495	543	Przyłączony do Hufca Choszczno
3.	Bledzew	353	320	do Hufca Międzyrzecz
4.	Boleszkowice	247	234	do Hufca Dębno
5.	Bogdaniec	379	279	do Hufca Witnica
6.	Choszczno	2937	3061	2828
7.	Dębno	1945	1863	1040
8.	Drawno	634	491	370
9.	Drezdenko	1400	1369	1134
10.	Deszczno	376	439	do Hufca Gorzów Wielkopolski
11.	Dobiegniew	553	148	do Hufca Strzelce Krajeńskie
12.	Gorzów Wielkopolski	6968	9623	4590
13.	Górzycza	396	404	419
14.	Kłodawa	225	286	do Hufca Gorzów Wielkopolski
15.	Krzyszczyc	412	378	301
16.	Krzęcin	278	395	do Hufca Choszczno
17.	Kostrzyn	1177	1372	935
18.	Lubniewice	187	190	do Hufca Sulęcín
19.	Lubiszyn	335	390	do Hufca Gorzów Wielkopolski
20.	Miedzichowo	331	324	do Hufca Międzychód
21.	Międzychód	1279	1273	952
22.	Międzyrzecz	2305	2470	1736
23.	Myślíbórz	2280	2468	2256
24.	Nowogródek	226	256	do Hufca Myślíbórz
25.	Ošno	567	648	373
26.	Pełczyce	559	788	534
27.	Pszczew	306	437	do Hufca Międzyrzecz
28.	Przytoczna	520	430	do Hufca Skwierzyna
29.	Recz	515	426	do Hufca Choszczno
30.	Rzepin	1109	1498	do Hufca Słubice
31.	Santok	388	486	do Hufca Gorzów Wielkopolski
32.	Słóńsk	459	286	250
33.	Sulęcín	2122	1865	1326
34.	Skwierzyna	932	1325	822
35.	Stare Kurowo	333	286	do Hufca Drezdenko
36.	Słubice	1789	1970	1528
37.	Strzelce Krajeńskie	1684	1932	1310
38.	Trzciel	408	586	do Hufca Międzyrzecz
39.	Witnica	1006	1101	889
40.	Zwierzyn	205	400	do Hufca Strzelce Krajeńskie
	Razem	42 451	45 420	24 764

ORGANIZATION STRUCTURE OF ZIELONA GÓRA AND GORZÓW SCOUT DIVISIONS OVER THE PERIOD OF 1975-1989

Summary

The administration reform that divided Poland into 49 states caused also changes in the structure of the Polish Scouts, e.g. the creation of new divisions – among others in Zielona Góra and Gorzów. Over the period of 1975-1989, when the country was still referred to as the People's Republic of Poland, the two divisions operated on the territories of the states of 'zielonogórskie' and 'gorzowskie'. Their organization structures were built after 1975 and their membership figures peaked in the second half of 1970's, which was brought to a sudden end in 1981 when considerable numbers quit – most likely due to the political situation in the country (martial law) and accompanying social attitudes. Over the period of 1983-1988 the declining tendency grew weaker but the membership figures were never so high as before. Another breakthrough for the Polish Scouts occurred in 1989, when the so-called system transformation and the resulting growing dissent in the Polish Scouts' ranks brought about the creation of new scout organizations.

ORGANISATIONSSTRUKTUR DES FÄHNLEINS IN DER WOJEWODSCHAFT ZIELONA GÓRA UND GORZÓW IN DEN JAHREN 1975-1989

Zusammenfassung

Die Verwaltungsreform, die Polen in 49 Wojewodschaften geteilt hatte, verursachte auch Verwandlungen in den lokalen Strukturen der Pfadfinderorganisation z.B. die Entstehung der neuen Fähnlein u. a. in Zielona Góra und Gorzów. In den Jahren 1975-1989, also zur Zeit der VRP, waren sie in den Wojewodschaften Zielona Góra und Gorzów tätig. Nach 1975 begann der Prozess der Gestaltung ihrer Organisationsstrukturen. Beide Fähnlein hatten die höchste Mitgliederzahl in der zweiten Hälfte der 70er Jahre. Der Bruch dieser Tendenz folgte im Jahre 1981, denn damals kam zur deutlichen Senkung der Mitgliederzahl der Pfadfinderorganisation, was mit der damaligen politischen Situation und der damals herrschenden gesellschaftlichen Stimmung (wegen Kriegszustand) im Zusammenhang blieb. In den Jahren 1983-1988 wurde die sinkende Tendenz nicht mehr so stark, jedoch die Zahl der Mitglieder der Polnischen Pfadfinderorganisation erreichte nie das frühere Niveau. Der nächste Wendepunkt in der Tätigkeit der Pfadfinderorganisation in Polen war das Jahr 1989. Wegen der „Regierungsreform“ und der damit verbundenen Wandlungen sowie wegen der wachsenden Unzufriedenheit unter den Mitgliedern kam es zur Gründung der neuen Pfadfinderorganisationen.

(Übersetzt von B. Łapanowska)